

אשיוחה בקיך

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
בחקותי

אשיחה בחקיק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

- ג..... עמלות התורה - הדרך להשגת שלום ובטחון
- ד..... "לא בחיל ולא בכח - כי אם ברוחי..."
- ה..... "מי יגן מעתה על אירופה?"
- ו..... הגלגלים המניעים את העגלה
- ו..... "אני הוא שר הבטחון...!"
- ז..... ורב שלום בנך
- ז..... ההוגה בתורה - זוכה לשמירה מעלה
- ט..... העקרב שהציל מן המפלת
- ט..... הסגולה הטובה ביותר
- ט..... זכות למוד המשיניות
- ט..... בחורי ישיבה לצד חולי שהפת
- י..... כל קדושו - יהיו בידך
- י..... רק למוד פראוי מוכה בהגנה
- יב..... המעלה הגדולה שב'תורה לשמה'
- יג..... אימתי נעשית התורה 'תבלין' ליצר הרע
- יג..... פח התורה - הקריע את הכף
- יד..... בזכות דפי גמרא
- יד..... מעלת התורה - בכבשוננו של ה'סטיפלר'
- יד..... "עליכם העולם עומד"
- יד..... בגין בטול תורה - הרגן והרס באים לעולם
- טז..... על ידי למוד תורה - בטלים כל שונאי ישראל
- יז..... "תמה אני אם לא תהרב עירכם"
- יז..... תורתנו של בני הישיבות - בטחון והגנה
- יז..... מקום שלומדים בו תורה - אין מוגן ממונ!
- יח..... עשית חסד בשלמות הראויה
- יט..... 'גדלה' - זו מדת החסד
- כ..... חסד עם כל אדם
- כ..... אהבת חסד - בגמים של מצור
- כ..... הא לך השמלה
- כ..... 'אהבת חסד' - מאי משמע?
- כא..... 'ציד' לומדי תורה נזקקים
- כב..... האדמו"ר פורט שטרן פסק
- כב..... אולי ה'חסד' - מפתח הוא לגן עדן

ניתן להקדיש פרשיות לבדכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחה לפרשת בחקתי

חזוק במעלת עמל התורה ואהבת הסד

בנימין בן לוי אמר: משל למלך שאמר לבנו: צא לפרקמטיא, אמר לו: אבא, מתירא אני בדרך מהלסטים, וביום מפני שודדין, מה עשה אביו? נטל מקל וחקקו ונתן בו קמיע ונתנה לבנו ואמר לו: יהי המקל הזה בידך ואי אתה מתירא משום ברעה, אף כף אמר הקדוש ברוך הוא למשה - אמר לישראל בני, עסקו בתורה ואין אתם מתיראים משום אמה".

למדנו מדברי חז"ל כי הדרך להשיג שלום ובטחון בארץ, אינה על ידי אמונים צבאיים, וכישת כלי נשק מסוגים שונים, ופתוח טקטיקות לחימה - אלא רק על ידי עמלות העם בתורה ודבקות בקיום מצוותיה.

ועל דבר זה הבטח על אברהם אבינו מאת הקדוש ברוך הוא, הבטחה איתנה הקיימת לעולם לו ולזרעו אחריו, כדאיתא במדרש (פנחומא לך לך יא): "אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, אתה עסקת בתורתך - תייד שגני מגן לך. כשם שהמגן אויזו התרב אפלו זורקים בו חצים ואבנים המגן מקבלם, כך אני מגן לך. ולא לך בלבד, אלא אף לבניך אם יהיו עוסקין בתורתך כשם שעסקת אתה, כך אני נעשה להם כמגן, שנאמר: 'אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החסים בו', לךך נאמר 'מגן להלכי תם'".

על הפסוק העוסק במסע ישראל סביב הר שעיר ירשת עשו (דברים ב, ג): "רב לכם סב את החר הזה פנו לכם צפנה", אמרו במדרש (דברים רבה פ"א): מהו 'פנו לכם צפנה'? אמר רבי חייא: אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו עצמכם ממנו. אמרו לו ישראל: רבנו של עולם! אביו מברכו ועל חרבך תחיה ואתה

בסיעתא דשמיא, בפרשתנו פרשת בחקתי (ויקרא כו, ג-יב) אנו קוראים בהרחבה את תאור הטובה והברכה, השקט והשלום, אשר יגיע לישראל באם ילכו בחקתי ה' וישמרו את מצוותיו: "אם בחקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם... ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה... ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם". ומהו "אם בחקתי תלכו"? - פרש רש"י: שתהיו עמלים בתורה. על כן נתבונן בשיחתנו זו במעלת למוד התורה הקדושה, והתועלת המגיעה לכלל ישראל באם יהיו עוסקים ועמלים בה.

עמלות התורה - הדרך להשגת שלום ובטחון

איתא במדרש דפרשתנו (ויקרא רבה פ"ה): "תני בשם רבי אלעזר הסיף והספר נתנו מכרכין מן השמים, אמר להם הקדוש ברוך הוא אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי אתם נצולים מן הסיף, ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם, והיכן הוא משמען של דברים? שנאמר (בראשית ג, כד): 'ואת להט התרב המתהפכת' [וסמיה לה] 'לשמר את דרך עץ החיים' - עץ החיים זו תורה".

ובמסכת מכות (י, א): "מאי דכתיב: 'עמדות היו רגלינו בשעריה ירושלים? מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה'. וכן אמרו (איכה רבה פתיחתא ב): "'הקול קול יעקב והידים ידי עשו', כל זמן שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אין הידים ידי עשו, וכל זמן שאין קולו מצפצף בבתי כנסיות ובתי מדרשות - הידים ידי עשו". עוד במדרש (ויקרא רבה פ"ה): "רב הונא בשם ר'

"לא בחיל ולא בכח - כי אם ברוחי..."

הגאון רבי ראובן פ"ץ וצ"ל, רב ואב"ד פתח תקנה, הדפיס את החלק השלישי מספרו 'דגל ראובן' בחדש חשוון שנת תש"ט, אותם ימים - היו הרי גורל לעם ישראל, ימי מלחמת הקוממיות, העם היושב בציון נדרש להקהל ולעמד על נפשו מפני אויביו ומבקשי רעתו. אוריה של סגידה לחיל ולכח מלאה את חלל האויר, אולם הגאון רבי ראובן וצ"ל בהקדמת ספרו, מסיר את הלוט מעל גבי המציאות המדומה, וכותב דברים מאלפים בחשיבות כח התורה והישיבות להציל ולהגן:

"תורה שבעל פה - תורת החיים והנצח של עם ישראל, היא הנה כח המעמיד למחץ ההגנה של עם ישראל, כדכתיב 'חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך', ואמרו חז"ל: (שבת סג, א) שהוא בדברי תורה כתיב. והגאון הנצי"ב ב'העמק דבר' (שמות יג, טז) כתב: באשר מגיעה שעת חרבן ומלחמה על כח הנהדות וקיום עין האמה, אז נדרש לשרי ישראל המתחזקים על קיום האמה להשחיו את הסיף, הינו כח התורה שבעל פה ופולפולה, וההכרח להרבות תלמידים וזכות תלמוד תורה דרבים, וגם להעיר את המון ישראל להיות מקימי התורה על ידי פרנסת תופשי התורה, ונמצא כלם עוסקים במלחמתה של תורה - אלה עמלי תורה משיבי מלחמתה שערה, ואלו יושבים על הכלים. כי רק זה הדרך אגוני ומצלי בעת מלחמה של ישראל, והיא הדרך המיוחדת לקיום האמה, וכמו שהצליחו בימי ישעיה וחזקיה, וחבל עלו של סנחריב מפני שמן התורה שהיה בימיהם. וכן בתחלת ימי בית שני, שנדרשו להגנה רבה, הזהיר מלאכי הנביא: "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב... חקים ומשפטים".

ומצינו שגם במלחמת יהושע ביריחו, נאמר: "ויהי בהיות יהושע ביריחו, וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו", ואמרו חז"ל (מגלה ג, א): אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשו בטלתם תלמוד תורה! - אמר

מספים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו? ולהיכן נכרח? אמר להן אם ראייתם שמזדוג לכם - ברחו לתורה, ואין 'צפונה' אלא תורה, שנאמר: (משלי ב) 'יצפן לישרים תושיה'."

ועל פי מדרש זה, פרש הגאון רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א, את הנאמר בסוף פרשת תולדות, שכאשר ברח יעקב מפני עשו אחיו, 'נטמן בבית עבר י"ד שנה' - ומהו לשון "נטמן" שנקט רש"י? אלא לכאורה, כלום היה הגיון בבריחה לבית המדרש? הלא זהו המקום הראשון בו יתפשטו עשו מן הסתם, ואיזו מין בריחה היא זו? על פירוש לומר שיעקב אבינו 'ברח לתורה', קיים בעצמו 'פנו לכם צפנה', הצפין וטמן עצמו בתושיה, ובריחה שכזו - כבר סגלה יש בה להנצל מצפרניו של עשו. ואף רבי שמעון בר יוחאי, שעל פי המבאר בגמרא (שבת לג, א) כאשר ברח מן הרומאים - מחבואו הראשון היה בבי מדרשא, וגם כאן מתעורר אותו קשי, הרי ודאי המקום הראשון שבו יתפשוהו השוטרים יהיה בית המדרש? וגם כאן נתנת להאמר אותה תשובה, ה'בריחה' לתורה היא הדרך להנצל מידי מלכות הרשעה.

וכאשר צר סנחריב על ירושלים, ועמו צא אדיר של מאה שמונים וחמשה אלף ראשי גיסות, נעץ חזקיהו המלך חרב בפתח בית המדרש, והכריז: "כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו!". ולכאורה תמוה, וכי מי שאינו עוסק בתורה חזב מיתה? אלא כאשר ראה חזקיהו גדל הספנה בה נתון ישראל מפני חרבו של סנחריב וצבאו האימתני המאים לכלע את בת ציון, אמר לישראל 'כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו' - של סנחריב, כי התורה היא ההגנה היחידה מחרב האויב. ואכן אמרו רבותינו שבזכות אותו למוד תורה, נעשה נס לישראל, במיתתם הפלאית של כל חיל סנחריב בלילה אחד, כמבאר בגמרא (סנהדרין צד, ב) 'וחבל על מפני שמן' - חבל עלו של סנחריב מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בבתי פגסיות ובבתי מדרשות.

לו: על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי - על תלמוד תורה, דכתיב: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. אמר רבי יוחנן: מלמד שלן בעמקה של הלכה.

בזמן מלחמה, יותר מכל זמן אחר, נשקפת סכנה לקיום האמה מהתרשלות וממעוט הקף תלמוד התורה. הגברת כח התורה והאדרת מעמד הלומדים - אלה הם אבני השתייה ותפקידי היסוד הראשוניים דוקא בימי מצור ומצוק צרה ומצוקה. עתה בימי תמונה ותקנה, ימי מאבק ותרודה לגורל ישראל וארצו, עם ראשית השלבים לקיום מדינת ישראל אשר האויבים והשונאים הכריזו מלחמה על העם והארץ, מוטלת על בני ישראל חובה גדולה כפולה ומכפלת לצאת במלחמת תנופה אדירה של תורה ומצוה כדי להגן על ידם ובתקף קדשתם על קיום ישראל וארץ ישראל.

בימים אלו, יותר מבכל זמן אחר, חובה-זכות היא להחליץ במלוא האונים והעצמה, לתמוך ולחזק את היכלי הישיבות, לקיים ולבסס בתי האלפנא, לבצר וליסד את תלמידי התורה, שבהם נלמדת התורה שבעל פה, כפתוב: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", כי רק בכח התורה וסמכותה, מתחזקת ומתחזקת ההגנה וההצלה נגד הקמים עלינו. ורק במלחמה שיערה של התורה, מתחזקת ומתבצרת תקנת הנצחון להכנעתם של העמלקים."

וכתב ה'חזון איש' באגרותיו (ח"א אגרת ס"ג): "ובימים אלו המתחזק בלמוד התורה - הוא עושה חסד עם כל ישראל, להוסיף זכות מגן ומחסה". עוד שם (אגרת ריא): "צריך להתחזק בלמוד התורה בשביל להרבות זכיות לכלל, וזהו טוב מתענית וכיוצא בזה, וכמוכן על מנת לעשות, הינו דקדוק בשמירת לא תעשה, שזה יותר רגיל שאדם דש בעקבו, ובמיוחד בין אדם לחברו."

ומספר הרב שלמה כהן ז"ל: "כאשר הבעתי פעם בפני ה'חזון איש' זצ"ל את ההשקפה,

כי הזמן הוא עת לעשות ואין להצטמצם רק בדי' אמות של הלכה, אמר: למוד התורה הוא עבודה גדולה לטובת הכלל, כי עצם המציאות של אדם גדול בתורה וביראה - משפיעה על כל הסביבה לאין ערוף. ובאר בדרך משל, לשופך משקה מבקבוק אל תוך כוסיות קטנות ריקות, הבקבוק מתרוקן והכוסיות לא יוסיפו להתמלא, אולם אם ממלאים בלי הפסק את הבקבוק עד שעובר על כל גדותיו - הכוסיות מתמלאות ממילא, והבקבוק נשאר תמיד מלא, מעין לא אכזב."

ואיתא בגמרא (ברכות ז, ב לגרסת הרי"ף): "כל הקובע מקום לתורתו - אויביו נופלין תחתיו, שנאמר: 'ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירגז עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה'". ופרש רבנו יונה (שם ז, א מדפה"ר): "זה הפסוק נאמר על בית המקדש, שהקדוש ברוך הוא היה משרה שכינתו שם, ובזכותו היו ישראל יושבים לבטח ולא היו מפחדים מהאויבים, ועכשו שאין בית המקדש קיים - מקום התורה במקומו, כדאמרין (שם ח, א) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, ולפיכך בזה ינצל מהאויבים."

ומוסיף הגרי"ש אילישיב זצ"ל: בימים טרופים אלו, שאויבים עזי נפש קמים עלינו מבית ומחוץ, כמה אנו זקוקים נואשות לתחושה של "ונטעתי ושכן תחתיו, ולא ירגז עוד, ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה", ואכן אנו מתפללים מדי יום על בנין בית המקדש, ושם נזכה לעבד את הבורא ברנה כימי עולם וכשנים קדמוניות, אולם עלינו לדעת כי אפלו עתה שעדין לא זכינו, ישנה דרך להשיג אותה שלנה והשקט - על ידי קביעת מקום לתורה, כאמור.

"מי יגן מעתה על אירופה?"

הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, היה אחד מתוך קבוצה של תלמידי חכמים מפלגים שהיו מדי

פעם נוסעים במיוחד מירושלים לבני ברק לביתו של ה'חזון איש' כדי ללמד תורה מפיו.

"יום אחד" - ספר רבי חיים - "כאשר התקרבותי לביתו של ה'חזון איש', שמעתי קול בכי. התקרבותי יותר ונוכחתי שהבכי נשמע מחדרו של הגאון. התפרצתי לבית ושאלתי את בני הבית מה קרה, הם אמרו לי שזה עתה הגיעה בשורת איוב שהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ראש ישיבת קמניץ נפטר לבית עולמו (היה זה בשנת ת"ש), וה'חזון איש' קרע קריעה בבגדו והתפרץ בככי נורא, ואף אחד לא מצליח להרגיעו".

"המתנתי עד שהבכי נרגע מעט, ובשלב מסים נכנסתי אל הקדש פנימה. אמר לי ה'חזון איש' כשענינו אדמות מבכי: "אתה יודע שלפני שבע שנים עלה הרשע הנאצי ימח שמו לשלטון, בשנת תרצ"ג, וכלנו ידענו מה התכניות שלו. הוא כתב בספרו שתכניתו להשמיד, להרג ולאבד את כל היהודים. עד עכשו הייתי רגוע ושליו בגלל שהיה לי ברור שעמל התורה של רבי בער בקמניץ ושל רבי שמעון שקאפ בגרודנא (שגם הוא נפטר באותו זמן) לא יתנו לארור הזה להחריב את העולם עם הפצצות הנוראות שלו ועם קלגפיו, והוא לא יוכל להזיק לכלל ישראל. עכשו אני מפתח! רבי שמעון איננו ורבי בער נפטר, מי ימשיך להגן על אירופה?!"

צדק ה'חזון איש' בפחדיו, ידע היטב את מה שאומר, בשנה זו פרצה השואה האיומה בכל עצמתה. כי על כן, אין כח שיגן על עם ישראל כמו כח עמל התורה.

הגלגלים המניעים את העגלה

אל ביתו של הרב מטשעבין-הגאון רבי דב בעריש ווינדנפלד זצ"ל, נכנסו כמה מראשי מערכת הבטחון, ובקשו לשוחח עמו על המצב הבטחוני. לאחר שהסבירו לו את עצמת הסכנה המרחפת על המדינה, וכד בבד את הצורך

בהגברת הפח הצבאי, העזו לנסות לשדלו שיסכים שבני הישיבות יתגייסו לצבא.

ענה להם הרב מטשעבין ואמר להם פדברים הבאים: "ברצוני לספר לכם מעשה שהיה: עגלה טעונה משאות כבדים החלה מטפסת במעלה הר גבוה, הנסיעה במעלה ההר הייתה קשה, והעגלה התנהלה בכבדות, עד אשר עצרו הסוסים באמצע הדרך, וכחם לא עמד להם להמשיך בעליה".

"העגלון ירד, והחל פורק משאות וחיילות כדי להקל על הסוסים, אף ללא הועיל, העגלון כבר סיים להוריד את כל המטען מעל העגלה, ועדין היא נותרה תקועה במקומה. ברב יאושו החליט לפרק את הגלגלים, מתוך הנחה כי הם מכבידים על משקל העגלה, פיון שהם עשויים מברזל והם כבדים מאד. סבור היה העגלון, כי לאחר שיסיר את גלגלי העגלה, היא תסע..."

"אף אתם" - הפטיר הרב מטשעבין - "מבקשים להסיר את גלגלי העגלה..."

"הרי בזכות בחורי הישיבות העולם קיים, ובזכותם הקדוש ברוך הוא מנהיג את עגלתו בעין פקוחה... 'עמדות היו רגלינו בשערך ירושלים', בזכות מה היו עומדות רגלינו במלחמה? בזכות שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה..."

"אני הוא שר הבטחון...!"

ספר הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל: כאשר עלה לארץ ישראל לפני שלשים וחמש שנה ובקש להעתיק את ישיבתו 'נצח ישראל' מאמריקה לפלטרין של מלך, נהג אז חק מבית היוצר של משרד הבטחון, כי אין להעניק אשור דחיה מהצבא לתלמידים מיישיבות חדשות, כפי שנהגו לתת לתלמידים ביישיבות הוותיקות.

באותה תקופה, כהן פשר הבטחון מר שמעון פרס, הלך אליו הרב גוסטמן על מנת לשכנעו

מנת לחפש מוצא לשלום. אבל אם נזכה למצב ש"כל בניך למודי השם" תתקיים בנו גם סיפא דקרא "ורב שלום בניך", רבים יהיו העמים האויבים, שיבואו להפציר בנו, כי נכרת עמקם ברית שלום...".

ההוגה בתורה - זוכה לשמירה מעלה

השמירה וההגנה של התורה - אינה מתבססת רק להנהגת הכלל, ולהצלת עם ישראל מאויביו, אלא כל אדם ואדם הדבק בתורה - זוכה להגנה אישית ופרטית מכהה, ומבטח הוא שלא יאנה לו כל רע. ובתנא דבי אליהו (רבה פ"ד) "כל תלמיד חכם שעוסק בתורה בכל יום תמיד בשביל להרבות כבוד שמים, אין צריך לא חרב ולא חנית ולא רמח ולא כל דבר שיהיה לו שומר, שהקדוש ברוך הוא משמרו בעצמו, ומלאכי השרת עומדין לו סביב סביב וחרבות ביד כלן ומשמרים אותו, שנאמר: 'ורוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם'."

אף להלכה למעשה - אנו מוצאים בהלכות הנוגעות לחובות בני העיר, את הכלל התלמודי (ב"ב ז, ב) "רבנן לא צריכי נטירותא", וכפי שנסח זאת הרמב"ם (שכנים ו, ו): "כל הדברים שצריכין לשמירת העיר, לוקחין מכל אנשי העיר, ואפלו מן היתומים - חוץ מתלמידי חכמים, שאין תלמידי חכמים צריכין שמירה, שהתורה שומרתן".

וכן פסק מרן בשלחנו הטהור (יו"ד רמג, ב): "דבר שהוא צריך לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה ושכר השומרים, לא היו חייבין לתת להם כלום, שאין צריכין שמירה, שתורתן שמירתם". (ומוסיף שם: "ודוקא תלמידי חכמים שתורתם אמונתם, אבל אין תורתם אמונתם, חייבים. ומיהו אם יש לו מעט אמונת, או מעט משא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר, נקרא תורתו אמונתו").

להחיל את חק הדחוי גם לישיבות החדשות. הוא פנה אליו כשארשת רצינית ודאגה על פניו, וכך אמר לו: "וכי הנך חושב שאתה הוא שר בטחון, טעות בידך! אני הוא שר הבטחון! שהרי כך פתוב בנביאים: לא בחיל ולא בכח פי אם ברוחי...".

הפתע שר הבטחון מסגנון הדברים והעיר באירוניה: "אם כדבריך, מדוע באים אלי לסדר דחוי ולא אליך, אדרבה, תסדר אתה את הדחויים כרצונך ומה תבקש ממני?" השיב לו הרב גוסטמן: "דע לך כי זו האמת אלא שהעולם אינו מודע לאמת זו - שעמלי התורה הם המגנים האמתיים של העם מפני אויביו".

דבריו שיצאו מן הלב, נכנסו ללבו של השר, ובסופו של דבר נאות מר שמעון פרס לאשר דחויים מהצבא גם לתלמידי ישיבות חדשות.

ורב שלום בניך

באחת מהופעותיו ברבים של הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, נכחו מספר אישים בכירים מצמרת המדינה. הוא דבר בהזדמנות זו על חובת כל אב ואם לשלח את בניהם ללמד בתלמודי תורה ובישיבות הקדושות. לפתע קם אחד מתוך הקהל והפסיק אותו בשאלה: "אם אכן כלם ילמדו תורה, מי ישמר ויגן על העם, על המדינה, הרי אנחנו מקפידים אויבים בנפש האומרים להשמידנו?".

בתקיפות דקדשה ענה לו הרב צדקה: "אנו אומרים בכל יום בבקר ו'כל בניך למודי ה' ורב שלום בניך', והינו שאם כל הבנים שלנו יעסקו בתורה, ישורר השלום בגבולותינו, ולא נצטרף לשומרים וחתלים שיגנו עלינו, יהיה שלום בחילנו ושלום בארמנותינו".

ובפנותו אל אנשי צמרת המדינה שנכחו באולם, הוסיף: "מי כמוכם יודע, כמה עליכם לעמד ולהשפיל עצמכם כדי שאחד מיריבינו יואיל בטובו לשבת אל שלחן הדיונים, על

ענין זה - כלול בשירתו של דוד המלך עליו השלום, באשר נצל מפך כל אויביו ומפך שאול (תהלים יח, לא): "אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החסידים בו", דהיינו שבזכות כח התורה צלחה דרכו להנצל מאויביו. ובמדרש תהלים (פרק ל"ה): "ריבה ה' את יריבי לחם את לחמי"...

אמר הקדוש ברוך הוא לדוד, דוד עסק בתורה ואני אלחם מלחמותיך, וכן אמר משה 'על פן ואמר בספר מלחמת ה' (במדבר כא, יד), אם אתם עוסקים בספר, אני נלחם על ידיכם, לךך נאמר לדוד 'ריבה ה' את יריבי לחם את לחמי".

ומצינו בדוד המלך עליו השלום שבכת תורתו - זכה להגנה מפני מלאך המות, ולא היה יכול לטל את נשמתו, וכמספר בגמרא (שבת ל, א): מאי דכתיב 'הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, הודיעני ה' קצי! אמר לו: גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם. ומדת ימי מדת ימי של אדם. ואדעה מה חדל אני - אמר לו: בשבת תמות... כששמע זאת דוד המלך, קבל על עצמו בכל שבת להיות יושב ועוסק בתורה כל היום פלו, כדי שלא ישלט בו מלאך המות. אותה השבת שהגיע זמנו למות, עמד מלאך המות לפניו ולא היה יכול לטל נשמתו, הואיל ולא פסק פיו מלגרס דברי תורה. אמר מלאך המות: מאי עשה? פנה אל הגנה שמאחורי הבית, ויצר רחש באילנות, ירד דוד המלך לראות מה ארע, ונשמטה המדרגה מתחת רגלו. באותו רגע כמימרא - נטל את נשמתו ומת דוד המלך.

הרי לך שכל מי שדבק בתורה - אפלו מלאך המות אינו יכול להמיתו, אלמלא ימצא תחבולות שיועילו להסיח את דעתו של הלומד, והוא שנאמר (דברים ה, ד): "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום". וכן אמרו (תנחומא שלח יג): "והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת' מאי חרות? חרות ממלאך המות".

וכענין זה מצינו אצל האמוראים, שהועילה תורתם להגן עליהם מן המות, כמבאר בגמרא (מ"ק כח, א) שלא היה יכול מלאך המות לנגע לרב חסדא, משום שלא הוי שתיק פומיה מגירסא, מה עשה מלאך המות? עמד על 'ארזא דבי רב' - הוא העמוד שבית המדרש נשען עליו (ע"פ רש"י ב"מ כ, ב) ונבקע העמוד, רב חסדא פסק מלמודו לרגע קט מחמת רעש השבירה, וכך הצליח מלאכא דמותא בשליחותו ונטל את נשמתו.

כמוכן, אל יאמר האדם שהתורה נתנה רק כתרופה למנע רעות, להגן ולהציל, אלא התורה נתנה על מנת להביא את האדם לידי שלמות, לשכלל ולפאר אישיותו, ולהביאו לחיי עולם. אכן כבר נאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה' - באשר אדם אוהו ודבק בתורה, הריהו כאוהו בדי' ותפרד מקור החיים, וממילא כל המקטורגים הצרים והאויבים המבקשים נפשו, מתנדפים בעשן ונמוגים מאליהם.

וכן איתא במדרש (דברים רפה נצבים): "אמר הקדוש ברוך הוא אם ברכת על התורה לעצמך אתה מברך, שנאמר: "כי בי ירבו ימיה", אמר הקדוש ברוך הוא אם תאמרו שמה לרעתכם את התורה נתתי לכם, לא נתתיה לכם אלא לטובתכם, שמלאכי השרת כמה נתאוו לה ונתעלמה מהם", ולכאורה קשה, וכי סלקא דעתך שהתורה נתנה לרעת ישראל, עד כדי שהצריך להביא ראיה ש'לטובתכם נתנה' מפך שהמלאכים התאוו לקבל את התורה?

אלא מבאר הגרי"ש אלישיב זצ"ל, על פי דברי התוספות (חלין קה, א) גבי 'מים אחרונים' שאינם טעונים ברכה, מפני שנתקנו מפני הספנה. ממילא אם התורה 'לרעתכם נתנה' - דהיינו להציל ולהגן מן הרעה, אזי אין שיה ברכה עליה. לזה אמר הקדוש ברוך הוא 'לא נתתיה אלא לטובתכם', והביא ראיה מן המלאכים, שלא שיה אצלם פגעים רעים, ועל אף פי כן התאוו לתורה, הרי שיש בתורה ענין חיובי של השלמת הנפש, וממילא שיה לברך על טובתה.

העקרב שהציל מן המופלת

מספר רבנו יוסף חיים וצ"ל (בן יהודע ב"מ דף ס'): מעשה בחסיד אחד שהיה יושב ולומד תורה עד חצות הלילה בחדר שנה אשר אשתו ובניו היו ישנים שם. והנה תוף כדי למוד בספר הזהר הקדוש בכונה ובהתלהבות, נשכו עקרב ויצעק בקול גדול, ותיקץ אשתו משנתה ותשאלהו: מה קרה לך כי נודעקת? ויאמר לה כי עקרב נשכו, לקחה גר לחפש את העקרב כדי להרגו ולא מצאתו. ותאמר לבעלה: צריך לצאת מחדר זה ולישן בחדר אחר, מאחר שיש כאן עקרב ועדין לא הרגנו אותו, שמא יצא וישך עוד.

ויקומו כלם ויעברו לחדר השני. אחרי שישבו שם שאלה האשה לבעלה: איה השמירה של התורה שכתוב בה (משלי ו, כב) "בשכבך תשמר עליך", הלא אתה היית יושב ועוסק בה בהתלהבות, ולא שמרה אותך מן העקרב.

עוד לא הספיק בעלה להשיב לה תשובה על טענותיה, והנה שמעו קול רעש של מופלת הפתל והתקרה שנפלו בחדר שהיו ישנים בו. ויאמר לה בעלה: הנה זאת התשובה לשאלותיך, ראי כיצד התורה שמרה אותנו, והצילה כמה נפשות ממותה על ידי אותה נשיכה של העקרב, ונמצא שיש בנשיכה זו חיים.

ובכזה באר רבנו יוסף חיים, את המספר בגמרא (סו), על גוי זקן אחד, שצבע שערו בצבע שחור, כדי להראות כבחור, ובא לפני רבא שיקנהו לעבד, ולא אבה רבא, מפני שהעדיף משרתים מישראל, בא לפני רב פפא וקנאו. כשגלה רב פפא שעשה מקח טעות, וקנה עבד יותר זקן מאביו, "קרי אנפשיה צדיק מצרה נחלץ ויבא אחר תחתיו", מפרש רש"י: צדיק מצרה נחלץ - זה רבא. שואל הרי"ח טוב, הלא לפי זה אין מדקדק לומר 'קרי אנפשיה', ולא מסתבר שקרא רב פפא על עצמו סוף הפסוק ויבא רשע תחתיו. אלא - מבאר ה'בן יהודע' - כאשר ראה רב פפא את ההפסד שנגרם לו בקניית מקח טעות שפזה,

קרא על עצמו "צדיק מצרה נחלץ", כי בודאי בא לו הפסד זה כדי להצילו מצרה אחרת יותר גדולה, כדגמת עקיצת העקרב שהצילה את החסיד ממופלת הגג.

הסגלה הטובה ביותר...

ספר הגאון רבי יוסף שלום אלישיב וצ"ל בשם הגאון רבי מאיר דן פלצקי וצ"ל (בעל ה'פלי חמדה'): פעם בא איש אחד אל הגאון בעל ה'שפת אמת', ובקש ממנו שיתן לו איזו סגלה לרפואת חולה שיש לו בתוך ביתו, דחה אותו ה'שפת אמת'. ואולם הלה הצהיר כי לא יזוז מחדרו עד שיקבל ממנו סגלה...

הרהר מעט ה'שפת אמת' ואמר לאיש: הנה מצאתי סגלה בעבורך, כתוב בתורה 'והייתם לי סגלה מכל העמים' - אם תלמד תורה אזי היא תהיה לך הסגלה הטובה ביותר.

וסים בעל ה'פלי חמדה': במקום לחפש ולהתעסק עם סגלות כנגד כל מיני מרעין בישין, הלא יש לנו סגלה בדוקה ומנסה "בהתהלךך פנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך".

זכות למוד המשניות

בתקופת מלחמת העולם השנייה, כאשר גיסו יהודי הונגריה למחנות הכפייה, בא אברך לפני רבו הרב הצדיק רבי נפתלי מבילקא וצ"ל, ובקש לקבל ממנו בהשאלה ספר משניות זעיר, כדי שיהיה לו במה לעיין בשעות הפנאי.

כעבור זמן לא רב שחרר האברך. בא הלה לרבו ואמר: "הנה מחזיר אני את המשניות..." נענה הרבי ואמר: "לא כן, אלא המשניות הן שהחזירו אותך..."

בחורי ישיבה לצד חולי שחפת...

בשכונת "מקור חיים" בירושלים, הוקמה ישיבה על ידי הגאון רבי ברוך יצחק לוין

וצ"ל. בבנין הסמוך עמד בית הבראה לחולי שחפת. חסר הנקיון במקום, שנבע מפרימיטיביות ודלות, בפרט בשנות מלחמת העולם השנייה, הוה איום לשלומם ולבריאותם של תלמידי הישיבה, שהאחריות עליהם נפלה כמובן על כתפי ראש הישיבה.

נכנס ראש הישיבה אל ביתו של החזון איש והעלה בפניו את ספקותיו וחסשותיו, פסק לו החזון איש שעליו להשאר עם הישיבה במקומה, וכח למוד התורה גגן על התלמידים שלא ינזקו מקרבתם למחלה המדבקת והקשה, וכי אדרבה, הרי התורה נצרכת גם לזכותם של חולי השחפת, שכמו שצריכים הם לרופאים ולרפואות, כך זקוקים הם לזכות התורה שתגן עליהם.

ואכן, בחסדי ה', אף אחד מתלמידי הישיבה לא חלה. זאת אף על פי שהיו מסתובבים אלו לצד אלו באותו רחוב ממש, בעוד ששאר ילדי השכונה הזוהרו פי חלילה להם אפלו רק לראות את החולים... ויהי הדבר לפלא.

כל קדושו - יהיו בידיך

ספר הגר"י זילברשטיין שליט"א: תלמיד חכם מפלג נסע למדינת ונצואלה כדי להקים שם מקום תורה. הוא תכנן לפתח כולל לאברכים שיעסקו בתורה יומם וליילה, ולשם כך נפגש עם יהודי עשיר מתושבי המקום שקבל על עצמו לממן את כל ההוצאות.

והנה באותו הזמן החלו להתרחש בונצואלה מארעות מחרידים, ונשמעו מקרים רבים בהם נהרגו שם יהודים בידי הגויים, והממשלה הפגינה רפיון וחלשה ולא הצליחה למנע את הסכנה.

נכנס אותו תלמיד חכם לביתו של רבנו הגרא"מ שף וצ"ל להמליך בדעתו ולשאול בעצתו, האם ישויה בתכניתו להקים ולהעמיד את כולל האברכים או לנטש מפחד הסכנה.

אמר לו הרב שף: "את הפחד והאחריות תתן עלי ועל צוארי, ואת סדור האברכים בכלל שם, תקח על עצמך, ואין לך ממה לחשוש!".

הוסיף ראש הישיבה ונמק את הכרעתו: בגמרא (כ"ב ח, א) דורשים חז"ל בפסוק "אף חבב עמים כל קדשיו בידך" - אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, אפלו בשעה שאתה מחבב עמים (שאתה מצהיב להם פניך להשליטן על בניך - רש"י) כל קדושיך יהיו בידך (-לשמרן) והם תכו לרגלך" - אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמד תורה - לשא מדברותיך.

למדנו מכאן - סכס ראש הישיבה - שאותם תלמידי חכמים המכתתים רגליהם למדינת ונצואלה ללמד תורה מבטח להם שהקדוש ברוך הוא ישמר עליהם כבבת עינו, אם כן מה לך דואג?

רק למוד פראוי מזכה בהגנה

אולם חשוב לדעת, כי כדי לזכות להגנת התורה, יש ללמד אותה פראוי - דהינו כפי התנאים שלמדונו חז"ל הקדושים, שהם התנאים הנחוצים וההכרחיים לקנין התורה. הואיל ואין התורה פשאר החכמות, שאפשר ללמדן בכל צורה שהיא, התורה הקדושה היא תורת חיים, 'עץ חיים היא למחזיקים בה', וככזאת - רק הלומדה בטהרתה ובכאפנים הראויים לה - זוכה להדבק בעץ החיים, והרי היא מהנה לו ערבה לשמירה מעלה.

ראשית לכל, צריך הלומד ללמד על מנת לשמר ולקיים, וכן אמרו (ברכות יז, א): "מרגלא בפומיה דרב: תכלית חכמה - תשובה ומעשים טובים; שלא יהא אדם קורא ושונה ובוועט באביו ובאמו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה, שנאמר: 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם'".

ובמדרש רבה לפרשתנו (ויקרא בחקותי פל"ה):
 "תני ר' חיא הלומד שלא לעשות - נוח לו
 שלא נבא. אמר רבי יוחנן הלומד שלא לעשות
 - נוח לו שנהפכה שליטתו על פניו ולא יצא
 לאויר העולם. אמר ר' אחא הלומד על מנת
 לעשות - זוכה להקביל רוח הקדש, מה טעם?
 'למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו, כי אז
 תצליח את דרכך ואז תשפיל', ואין 'תשפיל'
 אלא רוח הקדש כמה דאת אימר 'משפיל לאיתן
 האזרחי'".

בא שעקר הלמוד הראוי - הוא למוד בתוככי
 עולם המעשה, דהינו למוד על מנת לקיים.

ומוכן מעתה, שהלומד שלא על מנת לקיים,
 אין שום תועלת במה שיצא ממעי אמו, ויותר
 ה'ה ראוי לו שנהפכה שליטתו על פניו ולא יצא
 לאויר העולם, וכך ה'ה ממשיך ללמוד תורה
 מפי מלאך, כי לשם מה יצא לעולם המעשה
 אם אינו מנצל אותו? תרון שמעתי? זה למודו
 'על מנת לקיים'.

ויש להסביר עמק פונת דברי רבי יוחנן,
 שאמר כי נוח לו ללומד שלא על מנת לעשות
 שנהפכה שליטתו על פניו ולא יצא ממעי אמו.
 ויבאר על פי דברי הגמרא (נדה ל, ב): "דרש
 רבי שמלאי: למה הולך דומה במעי אמו -
 לפנקס שמקפל ומנח. ידיו על שתי צדעיו,
 שתי אציליו על ב' ארכבותיו... ונר דלוק לו
 על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד
 סופו, ומלמדין אותו כל התורה כלה, וכיון
 שבא לאויר העולם - בא מלאך וסוטר על
 פיו, ומשכחו כל התורה כלה". ויש להבין אם
 מלמדין לו כל התורה, מפני מה משפחין.

ועל פי זה יש לישיב דברי רש"י (בראשית
 כב, כב) לגבי הריזנה של רבקה: "וי'תוצצו
 הבנים בקרבה - כשהיתה עוברת על פתחי
 תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרנס לצאת,
 עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרנס
 לצאת". ולכאורה צריך באור, כיצד שהמלאך
 מלמד את העבר במעי אמו כל התורה כלה,
 למה ה'ה יעקב מפרנס לצאת על בתי מדרשות,
 וכי מה חסר לו שם? ונאמרו בזה תרוצים
 שונים*.

אלא, שלמוד התורה במעי האם, עם כל
 מעלתו וטהרתו - אין הוא למוד על מנת לקיים,
 שהלא לא נתן לקיים את המצוות במעי האם,
 ומכיון שכן, בצאתו ממעי אמו מלאך סוטר
 על פניו ומשכחו כל התורה שלמד לו, ללמדנו

ואולם לדברינו יש לומר שהלמוד במעי האם
 חסרון יש בו, שאינו על מנת לקיים, לכן ה'ה
 מפרנס יעקב לצאת לבית המדרש, המצוי
 בעולם העשייה, כדי להתחיל ללמוד מחדש על
 מנת לקיים.

והגאון רבי יוסף חיים זצ"ל (בן יהודע ברכות
 ס, א) כתב שפח התורה להגן על האדם בעת

א. ובספר 'דעת זקנים' (פ"ט) מובא שהגאון רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא, הוכיח פעם אחת את בני קהלתו שידיקדקו
 על בנייהם שילמדו רק עם חברים ויראי ה', ואמר להם שאף אם המלמד הוא ירא ה' - בכל זאת כאשר
 החברים המה קלים ופרוצים, ילקלו את הבן הישר לעזב ארחות חיים. וכדי לתמוך יתדותיו, הקשה ב'אותו מעמד את
 קשיתנו, לכאורה מדוע רצה יעקב לצאת לבית המדרש בעוד ב'טון האם לומד כל התורה כלה? אלא - ישב רבי
 שמעון סופר - גם כאשר לומד יעקב מפי מלאך, אין זה ש'ה לו כאשר הלמוד נעשה בכפיפה אחת עם עשו הרשע...

ובזה מבארים משם האדמו"ר מהרי"ד מב'עלז זצ"ל דברי רבן שמעון בן גמליאל (סוטה מט, ב): "אלף ילדים היו בבית
 אבא, חמש מאות למוד תורה וחמש מאות למוד חכמת יוגית, ולא נשתיר מהן אלא אני כ'אן ובן אחי אבא בעסי'א",
 דהינו שחמש מאות הילדים שלמדו יוגית, השפיעו לרעה על החמש מאות שלמדו תורה, עד שכלם הלכו לאבדון
 ר"ל, ולא נשתירו מהם נאמנים לה' אלא שנים בלבד, רשב"ג ובן דודו.

ובאפן אחר באר בספר שם משמואל (פרשת תולדות) כי עקר בחינתו של יעקב היא 'קדוש החמר' - לקחת הגשמיית
 והפיכתה לרוחניות [נדוע שיעקב אבינו בחינת שבת, כדברי חז"ל (שבת קיח, א): "כל המענג את השבת נותנין לו
 נחלה בלי מצרים, שנאמר 'אז תתענג על ה'... והאכלתיך נחלת יעקב אביך'. ועין בשיחה לשביעי של פסח (עמ'
 כא) שם בארנו כי עקר בחינת שבת היא עלוי וקדוש הגשמיית, והפיכתה לטוב גמור, כענין 'נרות שבת משום
 שלום בית' - שלום בין גוף לנשמה, עין שם], וקדוש החמר אי אפשר לפעל אם לא בעולם הגשמי, על כן ה'ה
 יעקב מפרנס לצאת אל עולם החמר, ולא הסתפק בלמוד שבמעי אמו.

צָרָה, הוא רק כַּאֲשֶׁר לומד בְּחָרִיצוֹת וּבִזְרִיזוֹת ומְמִילָא מְגִיעַ לְהַשְׁגָּה וּמַחֲדִישׁ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה. וּבְזֶה בָּאֵר דְּבָרֵי הַגְּמָרָא (שם): "כָּל הַמְרַפֵּה עֲצָמוֹ מִדְּבָרֵי תוֹרָה אֵין בּוֹ כֶּחַ לְעַמְדַּ", דְּהֵינּוּ שְׂכָאֲשֶׁר לומד בְּעֲצָלוֹת וּבְרַפְיוֹן 'אֵין בּוֹ כֶּחַ' - דְּהֵינּוּ אֵינוֹ זוֹכֵה לְהַשְׁגָּה שֶׁל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, וְאֵין אֵין הַתּוֹרָה מְגַנָּה עֲלָיו וְנוֹחֶנֶת לוֹ יְכַלֵּת עֲמִידָה, "כִּי זְכוּת הַתּוֹרָה הַמְּגַנֵּן עַל הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה בַּעַת צָרָה, הוּא רַק מִן הַפְּרוֹת שֶׁהֵם הַחֲדוּשִׁים".

וּמִפְּרָסָם בְּשֵׁם הָאֲדָמוֹר ה'בֵּית יִשְׂרָאֵל' מִגּוֹר, שְׂכָל הַמְּצִיאוֹת שֶׁל "תּוֹרָה מְגַנָּא וּמְצַלָּא" - הֵיא רַק אִם לומדים מִתּוֹךְ שִׂמְחָה. וְהֵבִיא כְּרָאִיָּה אֶת הַפְּתוּב בְּפִרְשֵׁת תּוֹלְדוֹת (בְּרֵאשִׁית כו, מא) "יִקְרְבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי וְאֶהְרָגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי", וּבַעַל הַכְּלִי יִקְר' מִפְּרָשׁ שֶׁעָשׂוּ תְּלָה אֶת הַדְּבָר בִּימֵי אָבֶל, לְפִי שֶׁהָאָבֶל אָסוּר לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וּכְשִׁיעֵקֵב לֹא יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה לֹא תִהְיֶה עֲלָיו הַגְּנָה וְיֻכַּל לְהִרְגוֹ. וְלִכְאוּנָה - שָׂאֵל הָאֲדָמוֹר - הַעֲנִינָן מִקְשָׁה, הֵלֹא מִתֵּר הָאָבֶל לְלַמֵּד בִּימֵי הָאָבֶל בְּעֵנְיָנִים הָרְעִים, כְּדָגְמַת יִרְמְיָהוּ, אִיּוֹב וְהַלְכוֹת אֲבֵלוֹת (ע"י פת"ש יו"ד שפד סק"א), אֵלֹא כַּאֲשֶׁר לומדים בְּלֹא שִׂמְחָה - חִסֵּר בְּחִפְצָא שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵין כֶּכַח לְמוֹד כְּזֶה לְהִגֵּן וְלִהְיֵיל.

הַמְעַלָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּתּוֹרָה לְשִׂמְחָה

תְּנַאי הַכְּרַחֵי לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה הוּא, שִׂיחֵיהִי לְמוֹדָה לְשֵׁם שָׂמִים, וְלֹא לְמִטְרוֹת רִוַּח אוֹ נְגִיעָה אִישִׁית חֵס וְשָׁלוֹם, וְעַל יָדֵי לְמוֹד תּוֹרָה לְשִׂמְחָה, מִדְּבַק הַלּוֹמֵד בְּנוֹתֵן הַתּוֹרָה, מִתְקַדֵּשׁ בְּקִדְשֻׁתָּהּ, וְהִרְיָהוּ מִתְעַלָּה, וּמְעַלָּה הָעוֹלָם עִמּוֹ. וְזוֹכֵה שֶׁהַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵד תִּהְיֶה לְפָנָיו כְּתָרִים מִפְּנֵי הַפְּרָעוֹת.

וְכַתֵּב רַבְּנּוּ יוֹסֵף חַיִּים וְצ"ל (בְּן יְהוֹדָע ב"מ פה, א) בְּבִאוֹר דְּבָרֵי הַגְּמָרָא "עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ? עַל עֲזוֹבֵם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נִתְּתִי לְפָנֵיהֶם". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: 'שָׂאֵל בְּרַכּוֹ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה'. כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׂמְחָה - קוֹנֵה קִדְשָׁהּ

לְעֲצָמוֹ, עַל יָדֵי דְבָרֵי הַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵד, דְּכַתִּיב 'קִדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ', כְּלוֹמַר יְהִיֹו קִדֵּשׁ עַל יָדֵי רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ, הֵיא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְרַמְזוֹ לָזֶה כִּי קִדְּם אוֹתִיּוֹת תּוֹרָה יֵשׁ אוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה, לְרַמְזוֹ כִּי עַל יָדֵי הַתּוֹרָה יִקְנֶה הָאָדָם קִדְּשָׁה וְיִהְיֶה הַקְּדוּשׁ, וְלָזֶה אָמַר (שְׁמוֹת כח, לה) "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקְּדוּשׁ", רְצוֹנוֹ לומר נִשְׁמַע קוֹל תּוֹרָתוֹ לְמַעַלָּה בְּבֹאוֹ לְמִטָּה אֶל הַקְּדוּשׁ, הֵם אוֹתִיּוֹת שֶׁקִּדְּם אוֹתִיּוֹת תּוֹרָה, וְלָכֵן אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים תַּחֲלָה בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה", כִּי בְּאֵמַת אֲנַחְנוּ מִתְקַדְּשִׁים וְנִהְיֶה קִדֵּשׁ עַל יָדֵי דְבָרֵי תּוֹרָה.

וּמִמְשִׁיךְ רַבְּנּוּ יוֹסֵף חַיִּים: "וְהִנֵּה נוֹדַע שִׁישׁ לומדים תּוֹרָה שְׂאֵל לְשִׂמְחָה, כְּדִי לְהִתְחַכֵּם עַל יָדֵהּ בְּמַלְי דְּעֵלְמָא, וְכַעֲיִן אוֹתוֹ עֲשִׂיר שְׂאֵל הִיתָה לוֹ יִרְאֵת שָׂמִים, אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל, אֵינוֹ לּוֹבֵשׁ צִיצִית וְתַפְלִין, אוֹכֵל בְּלֹא בְּרַכָּה וּבְלֹא נְטִילַת יָדַים, וְהִנֵּה לוֹ בֶּן וְהִנִּיחוֹ בְּבֵית הַמְדָרְשׁ, וְשִׁכַּר מְלַמֵּד חֲשׁוֹב לְלַמְדוֹ תּוֹרָה, גְּמָרָא וּפְלִפּוּל, אָמְרוּ לוֹ: וְכִי אַתָּה אוֹהֵב תּוֹרָה עַד כְּדִי שֶׁתִּרְצֶה לְלַמְדָּה לְכַנְיָךְ? וְהַשִּׁיב שְׂאֵל בְּעִבּוֹר אֶהְבְּתוֹ רוֹצֵה שִׁילְמַד בְּנוֹ תּוֹרָה, אֵלֹא מְלַמְדוֹ תּוֹרָה כְּדִי שִׂיתְחַכֵּם וְיִהְיֶה פִקֵּחַ בְּמַלְי דְּעֵלְמָא, כִּי הָאָדָם מִתְחַכֵּם מִלְמוֹד הַגְּמָרָא וְהַפְּלִפּוּל שִׁישׁ בָּהּ.

וְלָכֵן אוֹתוֹ הַדּוֹר, הָיוּ רַבִּים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כְּדִי לְהִתְחַכֵּם בָּהּ בְּמַלְי דְּעֵלְמָא, וְלָכֵן לֹא הָיוּ מְבָרְכִים עֲלֶיהָ בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה' דֵּאֵין לָהֶם חִפְץ לְהִתְקַדֵּשׁ מִקְדְּשֵׁת הַתּוֹרָה, וְרַק לומדים אוֹתָהּ בְּשָׂבִיל עֵסֶק הַגְּשָׁמִי שֶׁלָּהֶם, לָזֶה אָמַר "שְׂאֵל בְּרַכּוֹ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה", דְּהֵינּוּ לֹא הָיוּ מְקַפִּידִים לְבָרֵךְ בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה הַמוֹרָה עַל קִדְּשֵׁת הָאָדָם מִכַּח דְּבָרֵי תּוֹרָה, כִּי אֵין לָהֶם רְצוֹן שִׂיתְקַדְּשׁוּ בָּהּ, וְלָכֵן לֹא הוֹעִיל זְכוּת תּוֹרָה זוֹ שֶׁלָּהֶם לְדַחוֹת הַפְּרָעוֹת, כִּי לֹא הִיתָה לְשִׂמְחָה.

וּרַבְּנּוּ 'חַתָּם סוֹפֵר' (נְדָרִים פא, א) הָעֲמִיק חִקֵּר בְּמִשְׁמַעוֹת הַמֵּנַח 'תּוֹרָה לְשִׂמְחָה', שֶׁעֲלֶיהָ נֶאֱמַר (סוֹטָה כא, א) "בֵּין בְּעִידָנָא דְּעִסִּיק בָּהּ בֵּין בְּעִידָנָא

הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין - שיכת רק פאָשר מקימים אותם תנאים הנדרשים ללמוד תורה.

ובנה באר בעל 'ישמח ישראל' מאלכסנדר (פרשת ויגש) את מאמר חז"ל (ברכות ה, א): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסק בתורה; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יקרא קריאת שמע; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכר לו יום המיתה".

וידועה הקשיה, כיון שהזכרת יום המיתה בסופו של דבר היא התרופה היעילה ביותר, מפני מה לא מזכיר זאת האדם כבר בתחלה? ועוד שלא מצינו שכמו שיש 'תורה תבלין' כך קריאת שמע ויום המיתה, נחשבות תבלין מפני היצר הרע.

ומבאר האדמו"ר, אכן התבלין היחיד נגד יצר הרע הוא למוד תורה, אלא פאָשר רואה אדם שהתורה שלומד אינה מועלת לגרש מאתו את יצר הרע, עליו להסיק שחסר לו בעצם למוד התורה, שלא למדה בראוי בהתאם לתנאים הנדרשים לה, על כן העצה היעוצה היא למוד תורה מתוך קבלת על מלכות שמים בקריאת שמע, ומתוך הרגשת פניעה הבאה מהזכרת יום המיתה, אזי יהיה למוד תורה תבלין משלם כנגד יצר הרע.

כח התורה - הכריע את הפך

ספר הגאון רבי יעקב נימן זצ"ל בשם הגאון רבי יחיאל מיכל גורדון זצ"ל: שלשה בנים היו לגאון רבי שמואל הלוי קעלין זצ"ל, בעל "מחצית השקל". אחד היה למדן ורב כחו היה בלמוד התורה. השני היה צדיק והיה לו כח גדול בעבודת התפלה. והבן השלישי היה עשיר, בעל צדקה וחסד.

לימים חלה ילדו של אחד הבנים, במחלה מסכנת. קרא בעל 'מחצית השקל' לבניו, ואמר להם: הבן הלמדן ילמד בכל כחו ללא הפסק

דלא עסיק בה - מגנא ומצלא", והוא שענין לשמה - הינו לשמה של תורה, להעמיק חקר ופולפול בכל תוצאותיה ומוכאיה, בבחינת 'דרש וקבל שְׂכָר', מה שאין כן למוד שאינו מטרה בפני עצמה, אלא כדי לידע הדינים והמצוות - אינו בר מעלה יותר מן המצוה עצמה, שרק בעדנא דעסיק בה מגנא ומצלא.

ובנה באר מאמר הגמרא הנזכר לעיל (נדרים שם): "על מה אכדה הארץ?", דבר זה נשאל לתכמים ולא פרושהו, נשאל לנביאים ולא פרושהו, עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר 'ויאמר ה' על עזבם את תורת אִשֶׁר נתתי לפניהם'. אמר רב יהודה אמר רב: 'שלא ברכו בתורה תחלה'. ובאר הר"ן (נדרים פא, א) משם רבנו יונה החסיד מגירונדי: "שלא היו מברכין בתורה תחלה - כלומר שלא היתה התורה חשוכה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך, שלא היו עוסקים בה לשמה".

ולכאורה על אי למוד תורה לשמה ראויים ישראל לכליה? ועוד, מה השיכות בין אי עסוק בתורה לשמה, לענין ברכות התורה?

אלא כאמור, ישראל באותו דור ודאי עסקו בתורה לשם שמים, למען דעת את המעשה אשר יעשון, אולם לא עסקו בה לשמה - כתכלית בפני עצמה. וממילא כיון שאין הלמוד גמר המצוה (כי עסקו לשם ידיעת הדינים, נמצא שעשית הדינים כהלכתם היא גמר המצוה) הרי אין לברך עליו ברכות התורה - ומטעם זה אף לא זכו להגנה, שפאָמור, על תורה שכזו לא נאמר "בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה - מגנא ומצלא", ובאו לידי אבדן הארץ.

אימתי נעשית התורה 'תבלין' ליצר הרע

וכשם שהגנה מן הפרענות מתהווה רק מלמוד תורה באותם תנאים מיחדים וראויים לה - כך גם בחינתה השניה של התורה כמצלת מפני החטא, כמאמר חז"ל (קדושין ל, ב) "כך

לזכות רפואת הילד. הבן השני יתפלל בכונה לרפואת הילד, ואלו הבן העשיר יתן צדקה כפי כחו.

עשו הבנים כאשר צוה אותם אביהם, ואכן הילד גם מחליו והבריא. אמר להם בעל 'מחצית השקל': זכות התורה אשר למד הלמדן היא שהכריעה את הכף ועמדה לילד להרפא, שכן תורה מגנה ומצילה. אמנם, זקוקים היינו לשלשת הדברים: תורה, תפלה וצדקה, אבל הוי ידוע לכם שפכת התורה הוא שהכריע את הכף.

בזכות דפי גמרא

באחת מנסיעותיו של הגאון רבי יעקב לונברבוים זצ"ל (פעל נתיבות המשפט), נודמן ללון בכפר אחד אצל חוכר יהודי. החוכר לא הכירו, אף ראה ושמע אף שכל לילה לא פסק האורח מלמודו, ומתוך כך הבין כי איש צדיק וקדוש הנו.

בבקר, כאשר עמד הגאון לנסע לדרך. התחנן החוכר לפניו כי יושיע את בנו, החולה במחלה מסכנת חיים. על כך השיב הרב, כי אינו צדיק, ואינו פועל ישועות, אף בכל זאת בזכות כמה דפי גמרא שלמד בלילה, מברך הוא את החולה ברכת הדיוט שיהיו לו דפי גמרא אלו למעוז ולמחסה ממחלתו, ואחרי כן נסע לדרך.

ואכן הוטב לחולה במפתיע, כעבור מספר ימים גם החולה מחליו ונרפא. אז חקר ודרש החוכר מי הוא זה שהיה אורחו בלילה ההוא, וכשנודע לו שהיה זה הגאון, נסע ובא לעיר כדי לפייס אותו. על אשר לא כבדו כפי הראוי לו. אמר לו הגאון: תנוח דעתך, שאמנם כבודתני יותר מן הראוי לי...

מעלת התורה - בכבשונו של ה'סטופלר' הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי - הסטיפלער זצ"ל היה רגיל לומר, כי על ידי

למוד התורה אפשר לרפא הרבה חולים, פעם ישבו אנשים ושותחו עמו בדברי תורה, והנה נכנס אדם ובקש מהסטיפלער להתפלל על חולה שיש לו בביתו. מיד נעמד ואמר: "זכות למוד התורה שאנו לומדים עוסקים בה עכשו, תגן עליו להחלימו במהרה".

כאשר באו אל הסטיפלר ובקשו ממנו להתפלל לרפואת הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל, ולחתם על קריאה להתפלל עבורו, חתם ואחר כך הוסיף ואמר: "זכות שיחיתינו בדברי התורה תהיה לרפואתו". והוסיף עוד: "ככל שעוסקים יותר בלמוד התורה, כך התפלות מקבלות יותר. וכבר כתבו שלכך נקראת התורה "רחמנא", כי כל הרחמים מגיעים מכחה".

כאשר נשאל הסטיפלר בזמן המלחמה, כמה פרקי תהלים צריך לומר, השיב: "העקר הוא להרבות בתורה, כמאמר חז"ל במסכת מכות (דף י.) מי גרם לרגלנו שיעמדו במלחמה - שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה. ורק אחרי התפלה יאמרו כמה פרקי תהלים".

"עליכם העולם עומד"...

ספר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל : פעם אחת, בגמר השעור שמסר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בישיבת סלבודקה, פנה אל הבחורים ואמר להם: "דעו לכם שאתם לומדי התורה בלי שום עסוקים אחרים, הנכם מוכי הרבים היותר גדולים בכלל ישראל, עליכם העולם עומד, אתם נותנים את הבטחון לכלל ישראל, והנכם בדרגה הכי גבוהה בעם ישראל".

בגין בטול תורה - חרבן והרס באים לעולם הארכנו לעיל, מפי ספרים וסופרים במעלת למוד התורה כמקור הגנה, שלהו והשקט. ולעצמת זאת, בטול תורה - מהיה סכנה ממשיית, ויכול להביא בכנפיו חרבן העולם חס ושלום, וכדאיתא בתנא דבי אליהו (רבה פ"ב): "אמרו

חכמים כל זמן שבני אדם מבטלין מן התורה מבקש הקדוש ברוך הוא להחריב את כל העולם, עוד אמרו (זוטא פ"ה): "כי לה מצקי ארץ וישת עליהם תבל" (ש"א ב, ח) - ואין מצויקין אלא תלמידי חכמים, שנאמר ויתקבצו אליו כל איש מצוק. בכל יום ויום מלאכי חבלה יורדין מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את כל העולם פלו, שאלמלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם יושבין בהן ועוסקין בתורה, היו מחבלין מיד."

וידועים דבריו הנזכרים של הגאון רבי חיים מוולוז'ין בספרו נפש החיים (ש"ד פכ"ה): "אבל אם היה חס ושלום העולם פנוי לגמרי, אפלו רגע אחד ממש מעסק והתבוננות עם סגלה בתורה הקדושה, תכף ברנע היו כל העולמות נחרבים ונכמלים ממציאיות לגמרי חס ושלום. ואף גם איש אחד מישראל לבד, רב כחו, שבדו להעמיד ולקיים את כל העולמות והבריאה בכללה, על ידי עסקו והתבוננותו בתורה הקדושה לשמה, כמו שכתוב בחלק (סנהדרין זט, ב) כל העוסק בתורה לשמה מגן על כל העולם פלו."

"ואיך לא יתלהב לב האדם, בהעלותו על לבו ומתבונן בזה הענין הנורא, ותפל עליו אימתה ופחד לבל יתרפה חס ושלום מעסק התורה הקדושה תמיד, כאשר יחשב בלבו, אולי חס ושלום לעת כזאת, העולם פלו מקצה ועד קצהו, פנוי לגמרי מעסק התורה הקדושה, ובלתי עסקו והגיון לבו עתה בזה העת בתורה, היו נחרבים כל העולמות, וכרגע ספו תמו חס ושלום. זו תורה וזו שכרה מרבה מאד, אין להעריף, שהוא הנוטל שכר פלם, אחר שהוא אשר קים והעמיד ברב כחו את כל העולמות עתה."

ובשיחתנו לפרשת כי תשא (אשיחה בחקיד' שמות עמ' רפה) הבאנו מעשה המבטא את גדל השכר, הראוי למי שבאותו רגע פנוי מן התורה, מקיים את כל העולם בתורתו: פידוע האדמו"ר רבי אברהם מסוכוטשוב בעל ה'אבני גזר', היה

תלמידו חביבו המבנהק של השרף מקוצק (ולבסוף אף חתן לבתו). פעם באחד השיחים, אמר הרבי השרף מקוצק לחסידיו: "התדעו מדוע זכה רבי נחום מביאלה לבן צדיק כמו ה'אבני גזר'? שמעו ואספר לכם, בפורים שנת תקצ"ח היו כל הצדיקים ולומדי התורה עסוקים במצוות היום, בסעודת פורים ובמשלוח מנות, ולא היה מי שלמד תורה באותה עת, והרי כתיב 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי', והיה העולם עלול להחרב, לולי רבי נחום שסיים סעודת היום ומצוותיו וישב ולמד יחידי מפל בני העולם, וכל העולם נתקיים בזכותו. בעקבות זאת - נעשה רעש גדול בשמים, עד כי החלט שבעבור זה יזכה לבן שיאיר את כל העולם בתורתו."

על ידי למוד תורה - בטלים כל שונאי ישראל

זאת ועוד, כל כח עמידתם של ישראל וזקיפות קומתם אל מול אמות העולם, נובע מעסוקם בתורה, ואזי אין אמה ולשון יכולה להם. והיה אם אינם עוסקים בתורה, הרי יש ביד שונאייהם לרודפם ולהציק להם.

והנה פסוק (במדבר כא, א): "וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרוך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי", פרש הגאון רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל, על פי הידוע (אבות י, ב) דכל העוסק בתורה נקרא בן חורין, שנאמר 'חרות על הלחת' אל תקרי חרות אל חרות, חרות מיצר הרע, אבל מי שנצוד ברשת היצר הרע נקרא שבוי וכפות תחת ידו. ובדאי עמלק לא היה לו שום כח להלחם בישראל, פי הלא באותו זמן היו ישראל בדרגת 'דור דעה' אשר לא היה לעולמים, רק אלו אשר כבר היו בשביה אצל יצר הרע - אותן לקח בשבי, הינו אותן שלא עסקו בתורה, פי כחו של עמלק על המתרשלים בתורה כדרך שינין (ילקו"ש בשלח, רמז רס"ג) וילחם עם ישראל ברפידם - אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרפו ידיהם מדברי תורה.

להפרע מהם ולהנמקם, יזדמנו סבות לבני אדם להפר התורה, כפי שיבוא עליהם הענש במשפט, וזה הענין ארף ורחוק, עמק עמק מי ימצאנו".

והנה רגיל לומר רבי יחזקאל, שדברי הרמב"ם הללו אינם נותנים לו מנוחה, שהלא אין לך "להפר תורה" יותר מאשר בטול תורה חס ושלום, ממילא יש להזהר תמיד מפני כל איזה סדק קל של רפיון בשקיפת התורה, כי אולי מזמנים מן השמים איזה בטול תורה כפי שיבוא ח"ו הענש במשפט, ולכן הנה עושה תמיד מאמצים גדולים להתחזק שלא יגרם שום בטול תורה, הן בזמן שמחה והן בזמנים קשים בבית.

והנה אומר רבי יחזקאל, שעל פי באור זה של הרמב"ם בפסוק (תהלים קיט, קכו) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' מתבאר היטב הפסוק שלאחריו (שם פס' קכז) 'על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז', כיון שעוין 'בטול תורה' כל כף חמור ונורא, שגורם "שיבוא עליהם הענש במשפט" - 'על כן' - מפני דבר זה, 'אהבתי מצותיך מזהב ומפז' - והנני משתדל מאד בשקיפת אהבת מצותיך למוד תורתך יותר מהשתדלות בהשגת זהב ופז.

גם בעצומה של מלחמה, כאשר נמצאים במצב של בלבול הדעת - נדרשים ישראל לעסק בתורה. והוכיח זאת הגאון רבי יהודה צדקה מדברי הגמרא (מגלה ג, א) על הכתוב (יהושע ה, יג-טו): "ויהי בהיות יהושע ביריחו, וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו... וילך יהושע אליו ויאמר לו הלא אתה אם לצרינו... ויאמר לא פי אני שר צבא ה' עתה באתי" - "אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשו בטלתם תלמוד תורה! - אמר לו: על איזה מהן באת? - אמר לו: 'עתה באתי' - על תלמוד תורה (דכתיב) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העם. אמר רבי יוחנן: מלמד שלן בעמקה של הלכה".

ובזה מדיק אומר 'וישב ממנו שבי', כי הוא כשפת יתר, רק הפרוש הוא: את מי יושב ממנו? - 'שבי', אותן שנקראים מקדם שבוים ליצר הרע.

ודברים אקטואליים במיוחד לזמננו, פתח הכהן הגדול מאחיו בעל ה'חפץ חיים' וצ"ל באגרת גלויה לדורו, הנושאת את השם "מאמר חנוך הבנים" (הויבא בקבץ מאמרים להגרא"ב וסרמן):

והנה כאשר נתבונן בימינו אלה על מצוקת הזמן הנורא השורר בעולם, והאסונות הנוראים שנתרבו כהיום בעולם, עם השנאה העצומה שנתעוררה על אחינו בני ישראל בהרבה מדינות שישבו שם בשלחה, על ידי שונאי ישראל הרודפים ולוחצים אותם מכל צד, ועל כל אלה העניות הנוראה שנתגברה בעולם, אשר כמה אלפים ורבבות מאחינו בני ישראל גוועים ברעב ממש באין פת לחם להשקיט רעבונם, ואשר כמעט אין איש אשר לא נגע מצב הזמן הנורא לו ולבני ביתו, והכל שואלים על מה עשה ה' ככה לנו?

אכן, באמת כבר גלו לנו חז"ל כל זה ברוח קדוש, וכדאיתא בגמרא (שבת לג, א) על עוון בטול תורה וחלול שבת חרב ובזה בא לעולם והנה ידוע מה שאמרו חז"ל על מה העולם קים? על הכל פיהם של תינוקות של בית רבן (שבת קיט, ב) ובעונותינו הרבים כהיום אשר אלפים ורבבות ילדי ישראל נטרחקו מהחדרים של תורה, ותחת הכל פיהם של תורה לפנים, מלא פיהם כהיום דברי הוללות וליצנות ושירי הכל, מתרופפים כל העמודים שהעולם קים עליהם, ומצוקות הזמן מתגברות מיום ליום".

ומספר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר וצ"ל (פניני רבנו יחזקאל ח"ב עמ' נ'): תמיד היו עומדים לנגד עיניו של רבי יחזקאל אברמסקי וצוק"ל, הדברים הקדושים הנוראים שכתב הרמב"ם בפרוש המשנה בסוף מסכת ברכות, בבאור הפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וזה לשון קדשו: "יאמר, כי פשיבוא העת

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שראה את המצב הנורא ואת גדל הסכנה הבטחונית האורבת ליושבי הארץ באם יפסק קול התורה, קם פארי והתנשא כלביא, בגאון ובעז להצלת העם היושב בציון, ופרסם כרוז תקיף ביותר כנגד גיוס בני הישיבות.

והנה הגאון הצדיק רבי משה שמעון וינטרויב זצ"ל אומר: כאשר חוזרים בני הישיבה לאחר "בין הזמנים" יום גדול הוא לעולם, כככול "באו מדבר סיני", זה חסד עם כל העולם.

לפני כמה שנים הייתה תקופה בה המצב הבטחוני בארץ היה קשה מאד. תקופה זו הייתה ב'בין הזמנים'. החזון איש היה מדאג מהמצב, שכן ב'בין הזמנים' לא היו עוסקים כל כך בתורה, אך מפיון שהתחיל הזמן בישיבות ובני התורה עסקו שוב בתורה ובהמוניהם, אמר ה'חזון איש' שעתה הוא כבר רגוע, חלפה הסכנה, יש כבר זכות עבור כלל ישראל.

מקום שלומדים בו תורה - אין מוגן ממונו!
בחרף שנת תשנ"א פרצה "מלחמת המפרץ" שנמשכה כחדש ימים. הצורר מבגדד התקיף את היהודים בארץ הקדש בטילי "סקאד" ורק בנסי נסים נצלו התושבים ממות לחיים.

באותם ימי אימה וחרדה, כשכל הישוב בארץ ישראל נתקף בפחד נורא, באו מנהלי וראשי תלמוד תורה "ספת דוד" בירושלים לשאל את רבי יהודה צדקה זצ"ל: האם זו סכנה להוציא את הילדים לעת כזאת מרשות הוריהם, ולטלטלם לתלמוד תורה. הם ספרו לו שלמעשה כבר שאלו את פי גדולי ישראל איך לנהג בשעה כזו, והורו להם במפרש שלא לבטל תינוקות של בית רבן מלמודיהם, אבל מי מסוגל לקחת על עצמו אחריות כבודה זו?

הקשיב הרב צדקה לדבריהם וענה בהחלטיות: "אני לוקח על עצמי את

נמצאנו למדים מכאן, כי אפלו בעתות מלחמה ושקשוק חרבות, נתבעים ישראל לעסק בתורה ללא הפוגה. ולא לעסק בתורה בלבד, אלא 'בעמקה של הלכה', ותביעה זו - נוקבת היא יותר מאשר בטויל קרבן התמיד!

"תמה אני אם לא תחרב עירכם"...

מספר ב'ספר חסידים' (סימן ריב): בעיר אחת הייתה קהלה גדולה, והיו האנשים הדרים בה עשירים, ומחמת רב עשרם היו מתגאים ולא היו עוסקים בתורה.

היה שם זקן אחד חכם, אמר להם: "דעו לכם, אם לא תעסקו בתורה ותחזרו בכס מדרכיכם, תמה אני אם לא תחרב העיר", ואולם אנשי העיר לא שמעו לו. כל זמן שהיה אותו זקן חכם חי, בזכותו לא ארע דבר בעיר. אך כאשר נפטר והלך לעולמו, בא מלך אחד ודחק את אנשי העיר, שיתנו שלישי מממונם על ידי השבועה. וכך אמר להם: השבעו לי בתורתכם, שנתתם לי שלישי מכל ממונכם! באו הולכי רכיל לפני המלך, ואמרו לו שיהודי העיר הטמינו כספים תחת הקרקע, אמר להם המלך: צברתם על תורתכם ונשבעתם לשקר! והוליכם בשביה והחריב את העיר. כך נתקמו דברי הזקן כדכתיב (ישעיה מד, כו) "מקים דבר עבדו".

תורתן של בני הישיבות - בטחון והגנה

בימי מלחמת השחרור (תש"ח), ירושלים הייתה במצור, במצוק ובכרעב, ומצב תושביה הלך והחמיר. לחץ גדול היה על בני הישיבות בכלל ובירושלים בפרט שיתגייסו לצבא, והתעמולה כנגדם הלכה וגברה. בין מנחה למעריב היו נכנסים לבתי הכנסת ומגייסים בלח צעירים בני תשחרת. בני ישיבה רבים התגייסו, ובמצב שנוצר היה חשש רציני ביותר לעתידן של הישיבות והייתה סכנה גדולה שקול התורה לא ישמע עוד ח"ו, ושוב לא תהיה כל זכות להגן על תושבי הארץ חלילה.

האחריות! בהוסיפו: "עליכם לדעת, כשהילדים ילמדו תורה, הם ימצאו במקום המוגן והבטוח ביותר! אין לכם כלל ממה לחשש!"

עד עתה התבוננו במעלת עמלות התורה, וכפי שלמדנו בפרשתנו, שבבעבור עסק התורה יגיעו לישראל כל הטובה והשפע מאת הבורא. ועתה נפנה להתבונן בצדו השני של המטבע, חסדו העצום והשלם של הבורא יתברך לעושי רצונו, כפי המשתקף מהגמול הטוב המבטח לנו באם נלך בדרךי ה', ומכך נלמד את שעלינו לעשות על מנת להדבק במדותיו יתברך - דהיינו להדמות להקדוש ברוך הוא במדת החסד וההטבה לזולת, שתהא בשלמות ובאפן הראוי ביותר.

עשית חסד בשלמות הראויה

על הפסוק (ויקרא כו, ה) ונתתי גשמיתכם בעתם, אמרו חז"ל (תענית כב, ב): "לא שכורה (שלא תשתה יותר מדי) ולא צמאה, אלא בינונית. שכל זמן שהגשמים מרבין - מטשטשין את הארץ, ואינה מוציאה פרות. דבר אחר: בעתם - בלילי רביעיות ובלילי שבתות. שכן מצינו בימי שמעון בן שטח, שיָרְדוּ לָהֶם גְּשָׁמִים בְּלִילֵי רְבִיעִיּוֹת וּבְלִילֵי שַׁבָּתוֹת, עַד שֶׁנֶּעְשׂוּ חֲטָיִם כְּכִלְיוֹת וּשְׁעוּרִים כְּגַרְעֵינִי וַיִּתִּים וַעֲדָשִׁים כְּדִינְרֵי זָהָב... וְכֵן מְצִינֵנוּ בִימֵי הוֹרְדוֹס שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בְּבִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיוּ יוֹרְדִין גְּשָׁמִים בְּלִילָהּ, לְמַחֵר נִשְׁבָּה הָרוּחַ וְנִתְפָּזְרוּ הָעֵבִים וְנִרְחַה הַחֲמָה וַיֵּצְאוּ הָעַם לְמִלְאכָתָן, וַיִּדְעוּ שֶׁמְלֹאכֶת שָׁמַיִם בִּידֵיהֶם."

למדנו מכאן, שכשם שהקדוש ברוך הוא מביא טובתן של גשמים דוקא בלילות, באפן שאין בו טרח וקשי לבני אדם, כך המקיים 'והלכת בדרךיו' ומדבק במדותיו יתברך, "מה הוא גומל חסדים אף אתה" ... עליו להעניק

את החסד לזולת בזמן הכי מתאים ונוח לו, וזוהי השלמות שבפעולת החסד.

עוד פרט חשוב שיש לתן עליו את הדעת לשלמות מעשה החסד, הוא לתת למקבל את התחושה כאלו הוא זה שעשה טובה לנותן, ולא שהנותן עושה טובה לו. ודבר זה למדנו מהנהגתה של רחל אמנו עם אחותה לאה, שכאשר בקשה רחל מלאה את דודאי ראובן, טענה לאה לעמתה (בראשית ל, טו) "ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", ומפרסתם השאלה, לכאורה כיצד לאה מטיחה דברים כאלו ברחל? הלא אדרבה יעקב רצה ברחל ולא בלאה, רחל אמנו בטוב לבה מסרה לה את הסימנים, ונשאה יעקב בלא דעת, היתכן שלא תאמר לרחל 'המעט קחתך את אישי'? אלא - מבארים בעלי המוסר - מכאן למדנו איזה חסד בשלמות עשתה רחל, שכאשר מסרה ללאה את הסימנים, לא נתנה לה הרגשה שהיא עושה לה טובה, אלא הביאה אותה לידי שכנוע פנימי, שכלל כל ספק נשואי יעקב מגיעים לה, כי היא הבכירה ולה הקדימה, ובמסירת הסימנים - הרי היא מתקנת את העול שמנעו את הבכירה מיעקב. ממילא לאה חיתה כל אותן שנים בתחושה שלא נעשתה לה שום טובה, ואדרבה רחל היא שנשאה ליעקב שלא בדין, וזה הביא אותה לומר מה שאמרה.

צורה זו של גמילות חסדים, נלמדת גם מדרכי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שכן ה' יתברך מקור הטוב, ברצותו להיטיב עם ברואיו, הרבה להם תורה ומצוות, רק כדי שכאשר יעניק להם טובה, לא יהיה זה 'נהמא דכסופא' (לחם חסד שהמקבל מתבייש בו), על כן צונו 'אם בחקתי תלכו... ונתתי גשמיתכם בעתם', כאלו מגיעה לנו הטוב בדין ובצדק, בעוד שאלבא דאמת אינו אלא חסד ומתנת חנם, שהלא מה כבר אנו יכולים לשלם לה' על הטוב שגומל עמנו.

וזו משמעות חתימת הברכה 'הגומל חסדים טובים לעמו ישראל', כידוע המשג 'תגמול'

הוא וטובתו בעולם, והכריז יחודו של מקום, וקבע דת אמת בפי כל הבריות, וכן ראוי לכל אדם.

ואיך יעז איש לומר 'מגן אברהם' - והוא אינו שם על לב ללכת בעקבותיו, לרחם כל נדח ולפקח בכל עסקי כושל, ולקבל מה שיקרה לו מה' באהבה. ואף שצריך להיות נע ונד בארץ, ויקרהו צרות רבות - יהיה עם כל זה תמים עם ה' באמת ולב תמים, כמו אברהם אבינו עליו השלום.

גדלה' - זו מדת החסד

והנה מבאר בקדמונים, פי שבע המדות הרמוזות בפסוק (דה"א כט, יא): "לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש", רומזות לז' ספירות חג"ת נהי"מ: הגדלה - זוהי מדת החסד, מדתו של אברהם אבינו עליו השלום 'חסד לאברהם'. הגבורה - זוהי מדתו של יצחק אבינו עליו השלום 'פחד יצחק'. התפארת - זו אמת ותורה, מדתו של יעקב אבינו עליו השלום 'תתן אמת ליעקב', וכן הלאה - נצח, הוד, יסודי (פי כל בשמים ובארץ), מלכות.

ויש להבין מדוע באמת 'גדלה' זו מדת החסד? והבאור בזה שחסד ענינו התפשטות בלא גבול, נמצא שמדת החסד באה תמיד עם 'גדלות' - דהינו שבירת גבולות והתגברות על כל מכשולי. ואכן הקדוש ברוך הוא שלגדלתו אין חקר, כאשר משגיח על השפלים ודואג להם - הרי הוא שובר את גבולות עליונותו, העצומה, וזוהי האות שאין שום גבול מעכבו, וכזה מתגלית גדלתו האמתית.

מתפרש כנתינת דבר עבור תמורה כלשהי, והרי אנו מדגישים טובתו הכפולה והמכפלת, שלא רק שעושה עמנו חסדים טובים, אלא נותן לנו תחושה כאלו בא לנו הדבר כתגמול על מעשינו, ובכך לא נתביש לקבל את טובתו.

ובזה יש לפרש את הנאמר בתהלים (סב, יג) "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", וידועה השאלה, פתח ב'חסד' שהוא לפני משורת הדין, וסיים 'תשלם לאיש כמעשהו', משמע גמול על פי דין, והלא זה תרתי דסתרי. אלא כונת הפסוק להדגיש שבוה גופא טמון החסד הגדול, שמשלם לאיש באפן של 'תגמול' על מעשיו, כאלו יש במעשיו הקטנים של האדם תמורה אמתית למה שמקבל, בעוד מעשה האדם אינו אלא כאין וכאפס לעמת מה שמקבל מאת הבורא.

כאמור, ממעשה האבות הקדושים - אנו למדים מהי מדת החסד בשלמות, אברהם אבינו הדבק במצות הכנסת אורחים, וממש מתחנן אל האורחים לבוא בצל קורתו. רבקה אמנו, שהיתה ילדה בת שלש שנים, המשקה את אליעזר וגמלו מפדה, וכן כהנה וכהנה.

וכתב ה'יצרות דבש' בבאור פנונת התפלה: "באמרו 'גומל חסדים טובים... וזוכר חסדי אבות' יש לתן אל לבו כמה ראוי לכן אדם להיות חונן במעשיו וחסיד בדרךיו, להדמות קצת דקצת למדות הבורא יתברך שמו, לזכר לאדם טובתו שהיטיב לו ואל יזכר לו שהרע לו - כמדת הקדוש ברוך הוא, זוכר מצוות ומעשים טובים ומעביר ונושא עוון.

וראוי לתפס מדתו של אברהם אבינו, שהיטיב לכל, ופרסם מדתו של הקדוש ברוך

ב. עין בשיחה לשביעי של פסח (עמ' ככו) שבארנו בהרחבה בחינה זו, והשיכות בינה לבין בחינת 'סוד' - מדת יוסף הצדיק.

ג. והגר"ש וולבה בעלי שור' באר גם כן ש'גדלה' ענינה התגברות על כל המכשולים, והסמיו זאת על דברי תוספות (פתיבות סג, א) "דדרך הוא בהולך ללמד שנעשה אדם גדול", דהינו ששומא על ההולך ללמד שיתגבר על כל המכשולים וישיג את מטרתו, וזו בחינת 'אדם גדול'.

וזהו שנאמר 'מלא כל הארץ כבודו' ולמה דוקא בארץ? אלא משום שהארץ היא שפלה מכל הנבראים, הרי דוקא שם נפר כבוד גדלתו יותר, כי דרך העליון לעסק בעליונים, וכאשר הוא עוסק בתחתונים - גדל הפלא לאין ערוף, וכלשון הפתוב (תהלים קיג, ה-ו) "מי פה' אלהינו המגביה לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ", דהינו שאף על פי שהוא גבוה ומגביה לשבת, עדין משפיל עצמו לראות את הנעשה בארץ.

וכשם שהבורא העליון הנורא יוצא חוץ למחיצתו ומשגיח בעולם השפל והגשמי, כך האדם מצוה לעשות חסד - לצאת מגבולות אנוכיותו, ולהרגיש את זולתו, ועצם זה שהאדם לוקח מעצמו ונותן לאחר, הרי זה מעשה נגד הטבע המורה על 'גדלות', וככל שמתחסדים עם פשוטים יותר - כך מתקיימת מצות 'והלכת בדרכיו' יותר ויותר, וכמאמר הבורא 'תברך בנבואת ישעיהו (נז, טו) "כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכונ", ועל אף גבוהותי ורוממותי - "ואת דכא ושפל רוח, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

חסד עם כל אדם

ה'שרף מבריסק' - הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל השתמש עם היקר לו מכל - עם זמנו, כדי להתחסד עם הזולת. בחצר ביתו הסתובב למדן אחד שלקה בדכאון ובמרה שחורה. והיה רבי יהושע ליב מרבה לשוחח עמו בדברי תורה, טורח לעורר בו ענין ולהקשות קשיות שביד הלמדן לישבן. התפעל מתרוצו, ונתן לו את ההרגשה שעלה בידו לתרץ קשיותיו של הרב מבריסק, ולעורר בו התפעלות! השיחה פזרה את הערפלים הקודרים והאיש שב לאיתנו.

אהבת חסד - בימים של מצור

בימי המצור וההפגזות שהפגיו הערבים בשנת תש"ח, נודע לכבוד קדשת האדמו"ר

מגור בעל הבית ישראל, כי חכם ספרדי פלוני לקה בלבו והמליצו הרופאים שיאכל תפוחים וגם זוגתו חלתה ונזקקה ללחם לכן טרח האדמו"ר בחריצות רבה להשיג מאי שם את המצרכים הללו - שהיה קשה מאד להשיגם - ולספק להם בחשאי. ומעשה באשה פלונית שגרה בכדידות, ועקב המצור לא השיגה ידה לקנות אפלו גרות להדליק לכבוד שבת קדש. כיון שנודע לאדמו"ר על כך ביום ששי, הזדרז ומהר להמציא לה את כל צרכי השבת כולל הנרות. לשאלת מאן דהו מדוע במצב מסכן כזה שולח הוא את אנשיו ברחובות, השיב הרבי קצרות "הירא את ה' אינו מתירא מפגזים..."

הא לך השמלה...

פעם הזמינה הרבנית עטיה עליה השלום - רעינתו של הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל - תופרת שתתפר בביתה שמלה לבתה. ישבה התופרת ועבדה כל היום על תפירת השמלה. והנה שמע בעלה הגאון את התופרת מתלוננת כי לבת שלה אין מה ללבש, אף שהיא עצמה עובדת כתופרת.

פנה אליה רבי עזרא ואמר לה: "את השמלה הזו שאת תופרת עבורנו אני נותן לך מתנה לבתך". שמחה על כך התופרת מאד, שפן לא צפתה להפתעה כזו, ורק היתה כמשיחה לפי תמה שאין לבתה מה ללבש.

מיד לאחר מכן פנה רבי עזרא לאשתו והורה לה: "שלמי לה שכר עבודתה". וכך אמנם עשתה הרבנית.

'אהבת חסד' - מאי משמע?

נאמר בפסוק (מיכה ו, ח): "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך? כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך".

'עשית חסד' - לא נאמר, אלא 'אהבת חסד', וצריך באור מה משמעות הדבר?

מבאר החפץ חיים זצ"ל, למעשה כלנו עושים חסד לפעמים, אולם שונה העושה חסד מתוך הכרח, בראותו עני המתדפק על דלתו וקשה לו להשמיט ממנו, למי שעושה חסד מתוך אהבה, שזו המדה השלמה ביותר.

ובמה יודע אפוא האדם האם עושה חסד מתוך הכרח או ששוכנת בקרבו 'אהבת חסד'? התשובה לכך היא פשוטה, אדם האוהב את החסד נוהג עם העני כפי שנוהג עם בני ביתו, והריהו מתחסד מעל ומעבר לחיובו, כך העושה חסד מתוך אהבה - מחפש בכל יכלתו כיצד להיטיב עם חברו יותר מפדי חיובו עוד בטורם שנתבקש.

והמשגיח ממיר הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל ח"ד) היה אומר, שמדת החסד באה לידי בטוי, בשעה שהאדם מוכן לותר משל עצמו עבור חברו. ודבר זה יש ללמד מדברי רבי עקיבא (ב"מ, א): "שנים שהיו מהלכין בדרך, ובנד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לשוב... בא רבי עקיבא ולמד: וחי אחיך עמך - חייך קודמים לחיי חברך". הרי לך שרק במקום 'פקוח נפש' אומרים חייך קודמים לחיי חברך, אולם מדברי התנא שבמצב שאינו פקוח נפש - ודאי מן הראוי לותר ולהעניק את המים לשני.

עוד מוסיף המשגיח זצ"ל, שכאשר בעל חסד אמתי אינו יכול לעשות חסד עם הזולת, מסבות שאינן תלויות בו - הוא מרגיש שכבכול חסר לו משהו ממציאותו, וכל זה נובע מכחות הנפש, כי הנפש היא חלק אלוהי ממעל, ואהבת חסד - היא מדה ממדותיו וחברך.

ומצינו אצל עמוד החסד אברהם אבינו, שביום השלישי למיתו הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה כדי דלא יטריחיהו האורחים, אולם דעתו של אברהם לא נחה בזה, ועל פי המבאר בגמרא (ב"מ פו, ב) שלח

את אליעזר כמה וכמה פעמים לחפש אורחים, וכאשר שב אליו ובפיו תשובה שלא מצא, יצא אברהם בעצמו לחפש. הואיל ואדם שהוא בעל חסד אמתי, מניעתו מעשיית חסד קשה עליו ומצערת אותו יותר ממחלתו וכאביו.

עוד אכן בתן יש בין העושה חסד מתוך הכרח לעושה מתוך אהבה, והיא שהעושה חסד מתוך אהבה אינו מצפה לתמורה כלשהי בעבור מה שעשה, לעמת העושה מתוך הכרח, שתמיד מצפה לקבל מלות תודה, הערכה והוקרה מהמקבל.

ובפרוש הספורנו, מצינו התייחסות לנקדה זו בפרשת מפגש אליעזר ורבקה. לאחר שהשקתה רבקה את אליעזר וגמליו, נאמר (בראשית כד, כא) "והאיש משתאה לה מחריש לדעת...". ובאר הספורנו: "ולא אמר לה אל תטרחי כל כך, כמו שהיה ראוי בחוק המוסר, לדעת להפיר מתוך [זאת] אפן חסידותה וזריזותה". דהינו שבכונה תחלה נמנע אליעזר מלומר מלות נימוסין ותודה, כדי לבחן את מדת חסדה וזריזותה, אפלו ללא קבלת תמורה בדמות מלות תודה והתנצלות על הטרחיה.

'צדי' לומדי תורה נזקקים...

על דרכם של גדולי ישראל לגמול חסד בכל עת עם נזקקים, ספר הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל: "הפרתי אדם בשם רבי גבריאל סמוטני זצ"ל, שהיה מתמיד עצום. הוא ספר לי כי בהיותו צעיר לימים, התניתם מהוריו ונכנס לבית מדרש מסים בעיר, ולא היה לו מקום לאכל ולישן. הוא ישב ולמד במשך כל היום כשהוא רעב, ולא היה אחד שהציע לו אכל. ואף "שלום" לא נתנו לו.

לאחר תפלת ערבית לא ידע מנוח לנפשו, ודאג מאד היכן יסעד את לבו ויניח את ראשו. והנה לפתע נגש אליו יהודי ונתן לו שלום ושאלו "מנין אתה?" השיב, כי הוא בחור צעיר שאין לו מקום לאכל ולישן. הוציא האיש

אולי ה'חסד' - מפתח הוא לגן עדן...

ספר הגאון רבי אברהם חיים ברים זצ"ל: פידוע, לא היה נמנע הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מעולם לכתב בקשת עזרה לכל מאן דבעי... עד כדי שהיה מסגל להענות לבקשת זולתו ולכתב עבורו עשרות בקשות תמיכה בענין אחד. הוא היה כותב אותם בעצמו בכתב ידו מתחלה ועד סוף, ואף לא נעזר לשם כך בדפי "קופי".

פעם שאלה אותו זוגתו הרבנית: מדוע צריך הוא לכתב כל פעם מחדש, ואינו נעזר בדפי "קופי", ובכך יוכל לחסך הרבה זמן וטרחה?

השיב לה רב איסר זלמן: וכי מי אמר לך שאת 'גן העדן' שלי אקבל עבור הספרים שחברתי? אולי אקבל את ה'גן עדן' שלי רק עבור מכתבים אלו, מעשי הצדקה והחסד.

ה' יזכנו להיות עמלים בתורה לשמה בכל כחננו, ולהיות עוסקים בשלמות מדת החסד. ובכך יתקיימו בנו דברי הגמרא (סנהדרין צח, ב): "מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? - יעסק בתורה ובגמילות חסדים", ונזכה לראות בגאולה השלמה, ובביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

סכום נכבד מפיסו ואמר לו "בכסף זה תקנה לך אכל ותמצא חדר לישן. כי אני שליח של הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי לחפש בחורים לומדי תורה שאין להם מקור לפונקטם..."

האדמו"ר פורט שטרי כסף...

בערב שבת קדש אחר חצות, ישב כ"ק אדמו"ר רבי שלמה מקרלין זצ"ל כשכלו שלהבת אש קדש, לקראת שבת מלקתא המתקרבת. והנה הבחין לפתע דרך חלון ביתו ביהודי ההולך מחנות לחנות ומבקש לפרט שטר כסף ואינו מוצא.

מיד קם הרבי ממקומו ודפק בחלון להסב את תשומת לבו של האיש ובקשו שיפנס לביתו, הוא הצמיד את השלחן לארון והעמיד עליו כסא, ופשוט ידו לקפסאות "צדקת רבי מאיר בעל הנס" שעמדו על הארון, הורידן, רוקן את פרוטותיהן על השלחן, מנאן ופרט לו את שטרו.

בתוך כך נכנס אחד ממקרביו והביע תמיהתו: על מה ולמה כל הטרח הזה בערב שבת אחר חצות! אף הרבי תמה כנגדו: "מה הפליאה, הרי זה חסד, ובעבורו כדאי הכל!"

